

stichting
Kastelen
Buitenplaatsen
Landgoederen

september 2019

Verslag studiedag *klimaatadaptatie bijzondere tuinen*

Op een zonovergoten, zelfs tropische **maandag 26 augustus 2019** vond op Kasteel Huis Bergh te 's-Heerenberg een studiedag plaats over de gevolgen van de klimaatveranderingen voor bijzondere, historische tuinen. Ruim 80 mensen namen deel aan deze door SKBL en NTs georganiseerde bijeenkomst.

Gastvrouw **Marijke Brouwer**, directeur van Huis Bergh, brengt een boekje onder de aandacht over de tuin van Huis Bergh, die in 2016 opnieuw is ontworpen door Peter Verhoeff, zoveel als mogelijk naar de 18de eeuwse situatie. In het middagprogramma is een rondleiding in de tuin gepland.

René Dessing, voorzitter van SKBL en directeur van de stichting Erfgoed Landfort, dankt de NTs voor het vertrouwen in een goede samenwerking. Op Landfort is de restauratie van het park in volle gang. De vraag is echter of de plannen, restauratie van de tuin uit het begin van de 19de eeuw, wel moeten worden doorgezet. Wellicht is klimaatbestendigheid een betere richtlijn.

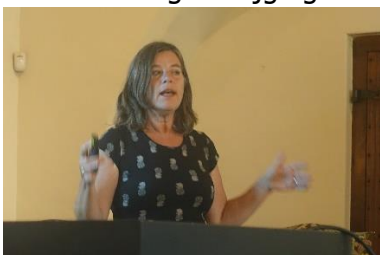
SKBL deed in 2018 een enquête uit onder KBL over de gevolgen van de extreme droogte en hitte in de zomer. Daar kwam het nodige uit dat middels een persbericht veel aandacht kreeg. Onlangs is opnieuw rondgevraagd, ditmaal over water en tuinen. Uit de eerste reacties blijkt dit een grote zorg te zijn; uitval van bomen (eiken, beuken en hagen), drooggevallen grachten en vijvers en een te laag grondwaterpeil.

Samenwerking met waterschappen is niet altijd even goed en de kosten zijn hoog. Invullen van deze enquête wordt zeer op prijs gesteld.

Hein Krantz, voorzitter van de NTs, wijst op de frictie die kan ontstaan bij klimaatbestendige aanpassingen en een beschermde status van een tuin. Vervolgens leidt hij het ochtendprogramma in.

Madeleen Helmer, senior projectleider klimaatadaptatie Klimaatverbond
Inleiding op klimaatveranderingen en noodzaak tot klimaatadaptatie

De noodzaak om te veranderen wordt steeds breder gedragen. De grafieken tonen de versnelling in stijging van temperatuur, zeespiegel, CO₂ voetafdruk en neerslagtekort. De stijging gaat allerm minst geleidelijk, maar in hupjes, wat nog steeds aanleiding is voor klimaatsceptici om te denken 'dat het wel meevalt'. Ondertussen is het urgentiegevoel wereldwijd groter dan ooit. De Noordpool smelt sneller, de straalstroom verandert en Antarctica is zeer instabiel.

De weersvoorspellingen worden in toenemende mate gekoppeld aan klimaatverandering. De KNMI hanteert hiervoor de klimaatpluim. De klimaatproblematiek is niet los te zien van andere maatschappelijke vraagstukken. De noodzaak van samenwerking is groot. En we beseffen steeds beter hoezeer we achter de feiten aanlopen. De problemen van nu zijn 30 jaar geleden veroorzaakt.

Vergroening heeft alle aandacht, vooral in de stad. [Zie hier een overzicht](#) van klimaatbomen, dat behulpzaam kan zijn bij de inrichting van klimaatbestendige tuinen en parken.

Het klimaat verandert, verander mee

[Zie hier de presentatie van Madeleen Helmer](#)

[Zie ook de website van het Klimaatverbond](#)

Eric Brinckmann, mededirecteur Landgoed Het Lankheet

Waterberging op landgoed Het Lankheet: mogelijkheden en consequenties voor het watersysteem

Er bestaat een bijzondere band tussen Huis Bergh en Het Lankheet door de broers Jan Herman en Gerrit Jan van Heek. Zij zagen een eeuw geleden al dat het oorspronkelijke landschap achteruitging en hebben onder meer Het Overijssels Landschap opgericht. Terwijl men zich toen bezighield met het behoud van het oude, richt men zich nu op het landschap zoals het er in de toekomst uit moet zien. Meer biodiversiteit en terugbrengen van de natuur in landbouwgrond. Landbouw en natuur gaan heel goed samen.

Door de intensieve landbouw is er teveel ontwaterd. Op sommige plaatsen in het is het grondwater ten opzicht van 100 jaar geleden al 80

cm gezakt. Op het Lankheet worden de oude waterbeheersystemen in ere hersteld. Vloeiweiden krijgen weer een functie en hydrofytenfilters (rietfilters) zijn aangelegd. Er wordt kroos geteeld. Dit zuivert goed en bevat veel eiwit Meer over de vloeiweidesystemen kunt u lezen in een artikel uit 2013 van Eric Brinckmann: [Stromend Landschap](#).

Het is van het grootste belang om te blijven samenwerken met boeren en waterschappen. Landgoederen en buitenplaatsen zijn veelal nog in natuurlijk evenwicht. Zij vormen het landschap van de toekomst.

[Zie hier de afbeeldingen van Eric Brinckmann](#)

Leo den Dulk, Cantua tuinhistorisch onderzoek, technische en wetenschapsjournalistiek

Huidige stand van zaken in West-Europa met betrekking tot de maatregelen die voor tuinen en parken in ontwikkeling zijn, speciaal waar het gaat om aanpassingen in plant- en materiaalgebruik.

De houtige gewassen vormen de basis, het geraamte van de tuin- en parkaanleg. Tot nu toe is behoud van het oorspronkelijke materiaal steeds uitgangspunt geweest bij het onderhoud. Misschien moet dit standpunt worden losgelaten. We weten nog niet welke invloed de klimaatverandering heeft op de gewassen. We zullen ons moeten aanpassen in werkwijze en plantensortiment.

[Zie hier de presentatie van Leo den Dulk](#)

Rondleiding door de tuinen o.l.v. tuinbaas Martin Weijers

Anet Scholma, Buro Mien Ruys
Hemelwaterinfiltratie en wadi's

Landgoed Eerde bij Ommen geeft een beeld van de waterproblematiek. We zien een leeg kanaal in het bos, het grondwater is t.o.v. 100 jaar geleden met ruim een meter gezakt. De gekanaliseerde Regge zoog al het water naar zich toe. Bovendien is het waterwingebied en het watergebruik vervijftigvoudigd. De kasteelgracht is niet op peil te houden; het is als pompen in een vergiet.

Dit voorbeeld van droogte, gecombineerd met extreme regenval maakt effectieve waterberging nodig. Op kleine schaal, in de eigen tuin, is loskoppeling van de regenpijp en mogelijkheid, mits deskundig gedaan.

Er wordt intussen ervaring opgedaan met wadi's om regenwater tijdelijk op te vangen. De beplanting van deze wadi's vraagt zorgvuldigheid. Niet alle planten zijn opgewassen tegen extreme omstandigheden.

Ook Anet Scholma vraagt zich af of we een nieuwe draai geven aan een historische tuin of koste wat kost vasthouden aan de originele aanleg. Als er een nieuwe koers gevaren wordt moet je wel precies weten waar je vandaan komt.

[Zie hier de presentatie van Anet Scholma](#)

Nico Wissing, NL Greenlabel
Een klimaatadaptieve inrichting voorbij het netheidscomplex

Veranderend klimaat vraagt verandering van inzicht. NL Greenlabel helpt om duurzame ambities meetbaar te maken en daadwerkelijk te komen tot een gezonde woon-, werk- en leefomgeving waarbij groen en duurzaam centraal staan. "Een landgoed zien als zuurstoffabriek is een ander perspectief dan de schoonheid van het park. Wij zijn te gast in het landschap, laten we iedereen die iets ontwikkelt

in onze leefomgeving afrekenen op onttrokken en/of toegevoegde waarde."

Greenlabel stimuleert bewustwording van de waarde van natuur, de moed om het netheidssyndroom te doorbreken, het in balans brengen van mens en natuur en introduceert de 'levende tuin'.

[Bekijk hier de presentatie van Nico Wissing](#)

Tot slot

De NTs en sKBL danken alle sprekers voor de waardevolle bijdrage aan het programma en Huis Bergh voor de gastvrijheid en de rondleiding. Ook Guus Tinnevelt zijn we erkentelijk voor de foto's in dit verslag.

Op woensdag 4 september 2019 deed sKBL een persbericht uit n.a.v. een onderzoek naar de zorgen bij KBL over de gevolgen van klimaatverandering.

[Het persbericht kunt u hier lezen.](#)

Tips

- Paleis Het Loo organiseert in september 2019 een viertal themabijeenkomsten rond het klimaatprobleem. [Lees hier meer over](#)
- sKBL-studiedag over energiebesparing en uw monument. [Lees hier meer](#)